

Z HISTORII KONIUSZOWEJ - HISTORY OF KONIUSZOWA

FROM THE HISTORY OF KONIUSZOWA

The name of the village appears in documents which date back to XIV century. The following families used to be the landlords and tenants of Koniuszowa: The Pieniążkiowie, The Rozeniowie, The Trzeciescy, The Przypkowscy, The Wyszkowscy, The Mirosławscy, The Romerowie and others. Andrew Trzecieski (Senior) is the most important person who popularized Arianism.

In 1770 the territory of Koniuszowa became a part of Galicia when it was taken over by the Austrians. The manor house was located in the area of Półrolki in Koniuszowa.

The village stayed quiet during the Second World War as there were no battles. The inhabitants hid the oppressed Jews. The electricity has been supplied since 1964 and the gas pipeline was built in 1993.

Nazwa wsi pojawia się w niewiele różniących się formach językowych w bardzo dawnych dokumentach: w 1394r. jako *Oconusowa*, w 1406r. jako *Kunuschoua*, w 1415r. jako *Konuschowa*, w 1417r. jako *Kunischowa*, w 1529r. jako *Konvschow*.¹ Eugeniusz Pawłowski w swojej pracy *Nazwy miejscowości Sądeckiej* pisze, że obecna nazwa *Koniuszowa* pojawia się w 1581 roku, a samą nazwę wywodzi od nazwy osobowej *Koniusz*.²

Znaczenie Koniuszowej w średniowieczu musiało być znaczne. Jan Długosz w dziele *Liber beneficiorum* wymienia Koniuszową wśród innych rycerskich wsi Sądeckiej jako wieś, w której znajdowały się 2 karczmy (XVw.)³.

Z Koniuszową związanych jest wiele znanych rodów szlacheckich (właściciele lub dzierżawców), m.in. Pieniążków, Rozenów, Trzecieskich, Przypkowskich, Wyszkowskich, Mirosławskich, Romerów i innych. Jak pisze Krzysztof Baczkowski, w XV wieku Prokop Pieniążek dziedzic Krużlowej wraz ze swymi braćmi bardzo skutecznie poszerzał swoje włości. Koniuszowa należała do jego dóbr. Po jego śmierci majątek odziedziczyły dzieci Prokopa: bracia Jan i Mikołaj oraz siostry: Anna i Helena. Kiedy Anna wyszła za mąż za Zygmunta Rozena z Jastrzębia w 1493 roku bracia przekazali mu Posadową, Mogilno i Koniuszową. Jednak już w roku 1494 podarowane Rozenowi wsie wróciły do braci, ponieważ jako właściciel Koniuszowej figuruje Mikołaj Pieniążek⁴. W tamtych czasach wsie bardzo często zmieniały swoich właścicieli.

Jednak najważniejszą postacią historyczną mającą silne związki z Koniuszową jest Andrzej Trzecieski herbu Strzemię.

Andrzej Trzecieski (Starszy) - Andrew Trzecieski (Senior)

Wywodzi się z bardzo starego rodu Strzemieniów, którego korzenie mogą sięgać nawet XIIw.⁵, z linii Jana z Niecwi. Andrzej Trzecieski urodził się około roku 1497 najprawdopodobniej w Koniuszowej. W 1513 roku rozpoczął naukę w Akademii Krakowskiej.

¹ Słownik Historyczno-Geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu, cz.2, opr. J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, Kraków 1993.

² Eugeniusz Pawłowski, *Nazwy miejscowości Sądeckiej. Część pierwsza*, s.52. W *Słowniku staropolskich nazw osobowych*, t.3 Kl-M pod red. W. Taszyckiego, Wrocław 1971, na s.67 występuje nazwa osobowa *Koniusz*.

³ *Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie*, rok 1961/1962, Kraków 1963, s.58.

⁴ K. Baczkowski, *Dzieje Grybowa i wsi podgrybowskich w XIV-XVI wieku*, w: *Grybów. Studia z dziejów miasta i regionu*, T.1, praca zbiorowa pod red. D. Quirini Popławskiej, Kraków 1992, s.85-86.

⁵ Marian Wolski, *Trzeciescy herbu Strzemię*, Kraków 2005, s.16.

Wiele podróżował. Związał się z nurtem reformacji. Znał wiele języków (m.in. łaciński, grecki i hebrajski). To jedna z najważniejszych postaci polskiego Odrodzenia. Prowadził korespondencję z Erazmem z Rotterdamu (jeden z listów znajduje się w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego).

Był mocno związany z Krakowem – głównym ośrodkiem idei humanistycznej. Znany jest jego związek z wojewodą krakowskim Piotrem Kmitą oraz Andrzejem Fryczem Modrzewskim. Tam prowadził słynne koło dyskusyjne, które skupiało najważniejszych krakowskich humanistów⁶.

Wiele lat spędził w niedaleko od Koniuszowej położonej Niecwi, w której zgromadził bardzo bogaty księgozbiór, a czas poświęcał na naukę. Niestety na skutek rodzinnych zatargów został wypędzony z rodzinnego majątku. Zmarł prawdopodobnie w Krakowie w 1547r.⁷ Pozostawił dwoje dzieci: córkę Annę oraz syna Andrzeja (dlatego w opracowaniach spotykamy się z „dwoma Andrzejami Trzecieckimi”: Andrzejem Trzecieckim Starszym (z Koniuszowej) oraz Andrzejem Trzecieckim Młodszym (poetą, o którym mowa niżej).

⁶Tamże, s.255.

⁷Tamże, s.256.